

Motion till riksdagen

1985/86: Jo276

Karin Söder m. fl. (c)

Livsmedelskvalitet och livsmedelspolitik

Det finns ett ökat intresse för matens kvalitet. Det är viktigt att tillgodose detta och att stimulera till en ökad medvetenhet om kostens betydelse för hälsa, välfärd och livskvalitet. Måltiderna skall vara höjdpunkter i tillvaron. Maten och måltiden är en bra orsak att samlas i familjen och med vänner i gemenskap.

Matkvalitet – en folkbildningsfråga

Avgörande för bra kvalitet på maten är att människors kunskap om mat och matlagning är god. I det moderna samhällets utveckling har detta försumrats. Följden är en utveckling mot snabbmat och halvfabrikat. Mat blir något man slänger i sig i all hast utan höga krav på kvalitet och miljö. I många familjer äts huvudmåltiden i skolan eller på arbetet och inte i hemmet. Det växer fram en ny generation där forna tiders kunskaper om mat, såväl vad gäller tillagning som den sociala funktionen i måltiden, går förlorad.

Möjligheten att på ett bra sätt tillaga mat i hemmen är bättre än någonsin med de modernt utrustade köken. Det gäller att öka den enskildes kunskaper att utnyttja dessa möjligheter att utveckla ett samhälle där bra råvaror står till förfogande till ett för familjeekonomin rimligt pris.

Konsumtionsutbildningen i skolan är grunden i den folkbildningsuppgift som här måste lösas. Centerpartiet har i skilda sammanhang hävdad denna utbildnings betydelse och ställning i skolan. Vår strävan att slå vakt om lanthushållsskolorna har samma bakgrund. Vi har också med positivt intresse noterat att studieförbunden ägnat ökat intresse för detta område. Enligt vår mening finns goda skäl till ett fortsatt utvecklingsarbete för konsumtionsutbildningen för att därigenom tillgodose en bättre matkvalitet. Detta bör ges regeringen till känna.

Bort från storkök

Då många människor äter sin huvudmåltid utanför hemmet måste ökad uppmärksamhet riktas mot kvalitetsaspekterna också i detta sammanhang. Den utveckling mot storkök som präglade de senaste decennierna har haft ekonomisk och inte kvalitetsmässig bakgrund. Nu sätts allt oftare dessa ekonomiska argument i fråga.

Bra mat i bra miljö måste bli en självklarhet för daghem, skolor och

vårdinrättningar. Färdiglagad mat kan svårligen transporteras långa sträckor utan att smak och kvalitet försämras. För barn och ungdomar kan det innebära att dåliga matvanor och bristande matkultur tidigt grundläggs.

En målsättning bör vara att maten så långt möjligt tillagas i anslutning till där den skall ätas. Det bör också vara en strävan att använda färska råvaror, vilket innebär en inriktning mot den nära produktionen. Riksdagen bör för sin del ge uttryck för uppfattningen att skolor och vårdinrättningar bör söka sig bort från storkök och industriproducerad mat.

Decentralisering ger bättre mat

Dagens storskalighet och stora avstånd har kommit att innebära att livsmedlen konserveras, förpackas och distribueras på ett sådant sätt att det går ut över den ursprungliga kvaliteten. Livsmedelsdebatten speglar i hög utsträckning effekter av den koncentrerade samhällsutvecklingen. Stora städer och långa avstånd kräver storskalig distribution. Stora maskiner och stora företag innebär storskalig hantering av råvarorna. Kvalitetskrav på råvarorna har hittills i hög grad inneburit att odlingen skall anpassas till den maskinella utrustningen i livsmedelsindustrin. För att många livsmedel över huvud skall kunna användas när de når konsumenten har, i denna storskalighet, tillsatser och konserveringsmedel blivit en nödvändighet.

Centerpartiet vill utveckla ett småskaligt och decentraliserat samhälle. Det skulle skapa en ökad närhet mellan producent och konsument. Matens kvalitet blir då bättre och behovet av tillsatser och konserveringsmedel minskar. När matkvalitet blir det grundläggande för konsumentens val måste livsmedelsindustri, handel och distribution anpassa sig efter detta. En sådan anpassning ger också jordbruket nya möjligheter att fullgöra sin roll för bättre matkvalitet. Riksdagen bör ge regeringen till känna betydelsen av decentralisering och småskalighet för att upprätthålla en god matkvalitet.

Råvaror och priser

Jordbruks- och livsmedelspolitiken bör ha till syfte och mål att tillgodose berättigade konsumentintressen i fråga om effektivitet i produktionen i samtliga led i livsmedelskedjan och hög kvalitet på produkterna så att konsumenterna kan få säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. De råvaror som kommer från det svenska jordbruket och trädgårdsnäringen, vare sig det är kött, mjölk, spannmål eller grönsaker är av högsta internationella klass, men kvaliteten har ändå ifrågasatts.

Odlingen skall inte behöva anpassa sig till den maskinella utrustningen i livsmedelsindustrin. Ett exempel på detta är kravet på hög proteinhalt i vete. Det är inte näringsmässiga överväganden som ligger bakom kravet utan det faktum att degen då bättre tål hårdhänt hantering i moderna bagerimaskiner. För att åstadkomma dessa höga proteinhalter krävs en intensiv kvävegödsling vid höga förväntade skördenivåer. Detta i sin tur ökar risken för utlakning av nitrat från odlingsmarken. Det förefaller rimligare att försöka anpassa bakningstekniken så att den fungerar även

vid en lägre proteinhalt, än att anpassa vetet efter maskinerna. Genom utbildning och upplysningsverksamhet borde detta sammanhang klargöras. Ett mer fiberrikt bröd vore därför att föredra.

Vad gäller köttet finns nära samband mellan djurhälsa och vad konsumenterna får för produkt i butiken. Det är vetenskapligt belagt att lugna grisar ger bättre fläsk, och djur i mindre besättningar mår bättre och har färre infektioner. Vi har tidigare i motionen angett den inriktningen av jordbrukspolitiken som vi vill se där familj jordbruket skall vara den dominerande företagsformen. Det ger förutsättning för en god djurskötsel.

Livsmedelskommittén och regeringen förmådde inte presentera underlag för ett beslut om en samlad livsmedelspolitik. Frågor som kost och hälsa, livsmedels kvalitet samt hanteringen i industri- och handelsleden berördes bara flyktigt i kommittébetänkandet och propositionen. Kommittén och regeringen har inte heller förmått anvisa några lösningar på lantbrukets problem.

Centern anser att familj jordbruket skall vara den dominerande företagsformen men att det också skall finnas möjligheter till att driva deltid- och kombinationsjordbruk. En sådan inriktning på jordbrukets företagsstruktur skapar de bästa förutsättningarna för en miljövänlig produktion inte minst när det gäller djuruppfödning.

Det råder ett klart samband mellan uppfödningssätt, djurhälsa och slaktprodukternas kvalitet. I dagens överskottssituation är det av avgörande betydelse att slaktprodukterna är av hög kvalitet både i konsumtionsbefrämjande syfte och med hänsyn till folkhälsan. Centerpartiet har upprepade gånger motionerat i riksdagen om *förbud mot antibiotika i djurfodret* och ett samlat program för forskning kring livsmedelskvalitet. Enligt vår mening skall enbart sjuka djur medicineras eller behandlas med antibiotika.

Den storskaliga uppfödningen av djur skapar så stora olägenheter när det gäller främst djurhälsa, gödselproblem och miljöeffekter i omgivningen att en sådan driftsinriktning måste beläggas med restriktioner. Sådana kan vara arealanpassad animalieproduktion. Vi anser att nuvarande investeringsstopp bör avlösas av andra effektiva metoder att begränsa utvecklingen mot stordrift i djurhållningen. Det gäller både av ekonomiska skäl och för att säkerställa en bättre produktkvalitet. Regeringens politik har emellertid ytterligare främjat den storskaliga produktionen.

De krav som ställs på den inhemska livsmedelsproduktionen måste naturligtvis också ställas på importen. Import skall inte förekomma från länder som tillåter uppfödningmetoder eller kemiska bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige. Svenska myndigheter bör därför genomföra en systematisk översyn från matkvalitetssynpunkt och med avseende på produktionsförhållandena i de länder som exporterar livsmedel och grönsaker till Sverige.

Det är angeläget att den högre kvalitet som konsumenten nu efterfrågar kan tillgodoses. Kvalitetshöjningen måste även få innebära högre priser på dessa varor. För att inte livsmedelskostnaderna skall få stiga och därmed drabba låginkomsttagare och barnfamiljer, ökar nu kravet på att begränsa skatten på baslivsmedel. Av livsmedelspriset till konsumenten går lika

mycket till moms, som till jordbruket inkl. alla jordbrukarens kostnader. Det innebär att momsen är ca 5–6 gånger större än det belopp som blir över till jordbrukarens nettointkomst.

Centerpartiets grundinställning är att skattebelastningen på mat bör sänkas. Vi motsätter oss därför förslag som innebär ökade matkostnader för konsumenterna genom slopade livsmedelssubventioner. Tekniskt sett har nuvarande system med livsmedelssubventioner fungerat smidigt, men riksdagsmajoriteten har mer och mer utholkat dess materiella innehåll.

En differentierad moms har utretts i syfte att minska skattebelastningen på baslivsmedel. Invändningar har rests mot förslaget bl.a. med hänvisning till risker för byråkrati/krångel och otillräckliga fördelningsaspekter.

Enligt vår uppfattning behövs en kompletterande redovisning i syfte att återföra skatten på baslivsmedel till konsumenterna i form av lägre priser. Detta kan t.ex. ske enligt den i Finland tillämpade metoden med skatteavlastning tidigt i produktionsledet och på väl definierade basvaror. En sådan redovisning måste knyta an till konsumenternas berättigade kvalitetskrav på maten. Ökad kvalitet på maten riskerar att öka konsumentpriserna. Därför bör sänkt skatt på maten avse livsmedelsråvaror. Skatteunderlaget skall ej omfatta fördyrande förädling eller distribution.

Mot 1985/86
Jo276

Jordbrukspolitiken

Centerpartiets konsekventa linje i jordbrukspolitiken har tagit sig uttryck i bl.a. det jordbrukspolitiska beslut som riksdagen fattade 1977 och som skapade en mera samlad bild av jordbrukspolitikens syfte och mål.

Jordbrukspolitiken skall syfta till att Sverige i huvudsak ska framställa de livsmedel som behövs inom landet. Vi ska bidra till livsmedelsförsörjningen i övriga delar av världen, särskilt i samband med akuta livsmedelskriser. Det är viktigt att den brukningsvärda åkerjorden i vårt land används till jordbruksändamål. De verksamma i jordbruket ska tillförsäkras ekonomisk och social standard som är likvärdig med dem som jämförbara grupper uppnått. Särskilda insatser krävs för jordbruket i bl.a. norra Sverige. Jordbrukspolitiken ska ha till mål att tillgodose konsumenternas krav på säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. Familj jordbruket ska vara den dominerande företagsformen. Jordbruk ska kunna kombineras med andra sysselsättningar.

Den socialdemokratiska jordbrukspolitiken har haft en annan inriktning. Socialdemokraterna har eftersträvat en långtgående strukturrationalisering. Ingen annan näringsgren torde ha ålagts så hårda krav på rationalisering som just jordbruket.

De avsiktliga rationaliseringskraven har lett fram till allt större jordbruksföretag. Denna utveckling påskyndas kraftigt genom den jordbrukspolitik som bedrevs under 1960-talet och början av 1970-talet. De mindre brukningsenheterna och jordbruksföretagen bedömdes då som orationella, olönsamma och en belastning på samhällsekonomin.

Utgångspunkten för den politik som socialdemokraterna fört har varit en

övertro på att stora jordbruksföretag automatiskt skulle leda fram till billiga livsmedel för konsumenterna. Utvecklingen under de senaste årtiondena har emellertid visat att så inte blivit fallet. Konsumenterna har inte fått billigare livsmedel. Däremot har det skapat ökad ekonomisk belastning för enskilda jordbrukare. Miljöproblem, stordrift och ökad sårbarhet har följt i spåren.

Kraven på stora företag har betytt omfattande investeringar i byggnader och maskiner, vilket inneburit en mycket hög skuldsättning för många lantbrukare. Dessa har nu till följd av jordbrukets lönsamhetsproblem en svår ekonomisk situation.

Strukturrationaliseringen inom jordbruket har också inneburit stora förändringar inom förädlingsindustrin med allt färre antal enheter. Detta i sin tur har medfört långa transportsavstånd för mjölk, slaktdjur samt därefter för förädlade produkter.

Strukturförändringen inom jordbruket har dessutom bidragit till ökat tryck på arbetsmarknaden och landsbygdens avfolkning har påskyndats. Därtill kommer de miljökonsekvenser för det öppna kulturlandskapet som nedlagda jordbruk leder till.

Centerpartiet har varit starkt kritisk till den snabba strukturrationaliseringen med stora enheter som den socialdemokratiska politiken framtvingat. Centerpartiet har sökt begränsa produktionsenheternas storlek. Som exempel kan nämnas att vi införde det s. k. strukturstödet för svin och avgiftssystemet för ägg.

Under slutskedet av valrörelsen gjorde företrädare för socialdemokraterna vissa uttalanden om jordbruks- och livsmedelspolitiken av inriktningen att ett småskaligt jordbruk med lägre gödselmedels- och kemikalieanvändning skulle ge bättre livsmedel. Dessa uttalanden stod i klar kontrast till det beslut som riksdagsmajoriteten på regeringens förslag drev igenom våren 1985. Vidare presenterade fyra socialdemokratiska organisationer ett miljömanifest. Av uttalandena och miljömanifestet kan man dra slutsatsen att det inom regeringspartiet finns en kraftig opinion mot den hittills förda socialdemokratiska jordbrukspolitiken.

Under hösten har inletts en ny debatt om jordbrukets villkor, djurens hälsa, livsmedelskvalitet och stordrift. Långt utanför jordbrukets led tycks allt fler ha börjat inse att den nuvarande jordbrukspolitiska inriktningen, med allt större krav på rationalisering, effektivitet och stordrift, behöver förändras.

Nya och ökade produktionsuppgifter

I Sverige är behovet av livsmedel väl tillgodosett. En totalt sett ökad konsumtion kan man därför inte räkna med. Det ökade intresset för livsmedelskvalitet och kost som är hälsoriktig kan emellertid leda till att det totala värdet av konsumtionen kan komma att öka. Samhället bör medverka till att jordbruket och livsmedelsindustrin kan anpassas till dessa nya kvalitetskrav hos livsmedelskonsumenterna. Inte minst med tanke på att detta kan ha betydelse ur folkhälsosynpunkt.

Ur jordbrukets synpunkt innebär denna attitydförändring till livsmedlen

att det tidigare kravet på billiga livsmedel och s. k. rationell produktion nu håller på att ersättas med ett krav på högkvalitativa livsmedel producerade under miljöriktiga förhållanden.

Samhället har ett särskilt ansvar för överskottssituationen. Svensk livsmedelsindustri bör härutöver stimuleras till en sådan produktutveckling att man bättre kan konkurrera med import. Avtalsbunden export av svenska specialiteter av högförädlade kvalitetslivsmedel är en möjlighet. Att komma in på denna exportmarknad kräver stora resurser. Samhället bör här öka sina ansträngningar för att medverka till detta. Självaste attityden från samhällets sida måste även förändras. Det torde vara närmast omöjligt för svensk livsmedelsindustri att bli trovärdig och framgångsrik utomlands med ett ständigt upprepat krav från samhället att allt överskott skall bort och svensk livsmedelsproduktion skall begränsas. En mer nyanserad syn är härvidlag nödvändig som även tar hänsyn till den positiva effekten i fråga om sysselsättning och bytesbalans.

Det är viktigt att Sverige har möjlighet att ställa upp i de akuta hungerkatastrofer som drabbar de fattiga länderna. När vi utnyttjar vår produktionskapacitet ger det oss bättre möjligheter att hjälpa dessa utsatta människor. Den humanitära insatsen är viktig.

Jordbrukets produktion har i huvudsak utnyttjats för livsmedel. Produktion på andra områden, som t. ex. energi- och industriråvaror och fodermedelsproduktion avsedd att ersätta import, har inte stimulerats av samhället.

Med växtkemiskt ursprung kan vi få fram produkter till många viktiga områden. Detta sker genom utnyttjande av den s. k. fytokemin. Bland användningsområdena finns livsmedelsindustrin, läkemedelsindustrin och den kemiska industrin.

Det finns inom jordbruket och skogsbruket goda förutsättningar för råvaruproduktion för en fytokemisk industri, produktion av energigrödor och många andra nyttigheter.

Odling av energigrödor kan ge ett påtagligt bidrag till Sveriges energiförsörjning. I första hand gäller det spannmål och sockerbetor för etanoltillverkning och raps för tillverkning av rapsolja som motorbränsle. Med inblandning av etanol bidrar vi till att få bort bly ur bensin och därmed underlättar vi också införandet av katalytisk avgasrening. Det gäller även utnyttjande av grödor för fastbränsleproduktion såsom halm, snabbväxande gräs eller energiskog.

Odlingstekniken för dessa grödor är välkänd. Grödorna kan rymmas i en normal växtföljd och i många fall förbättra den. Både etanol och rapsolja kan användas i betydande kvantiteter utan nämnvärda förändringar av motorer och distributionssystem.

En satsning på fytokemisk råvaruproduktion och energigrödor ger ett bra bevarande av åkermarkens produktionsförmåga. Vi får dessutom ett gott skydd mot läckage av växtnärsalter om fleråriga växter utnyttjas. Dessutom kan biomassa för energiproduktion förenas med uppsamling av tungmetaller ur jordbruksmarken eftersom tungmetaller kan samlas i askan efter biomassans förbränning.

Många utredningar visar entydigt att vår livsmedelsberedskap blivit allt sämre. I fredstid baseras vår produktion av jordbruksprodukter i allt högre grad på insats av importvaror. Samtliga led i livsmedelskedjan har blivit mer sårbara. Genom att utgå ifrån, enligt vår mening, orealistiska antaganden bl. a. om import vid avspärning drar man slutsatsen att en godtagbar beredskap kan uppnås även om åkerarealen minskar med över 300 000 ha.

Vi anser att vårt lands livsmedelsförsörjning vid avspärning och krig endast kan tryggas om vi bevarar den brukningsvärda åkerarealen och därtill vidtar åtgärder för att avsevärt förbättra vår kristida försörjning av kvävegödselmedel, proteinfoder och andra insatsvaror som nu importeras. En ekonomisk press mot jordbruket, som framtvingar nedläggning av åker, skulle därför undergräva vår livsmedelsberedskap och tilltron till vårt lands förmåga att värna vårt oberoende.

Regionalpolitik och sysselsättning

Jordbruksnäringen och livsmedelsindustrin är stabila sektorer inom samhällsekonomin. Jordbruket sysselsätter visserligen bara drygt 3% av arbetskraften, men i vissa län är siffran över 10%. Långt fler är till någon del sysselsatta inom jordbruket och beroende av inkomster därifrån. Om man också beaktar sysselsättningen i förädlingsleden blir de som för sin inkomst är beroende av jordbruket och dess råvaror väsentligt fler. Genom inköp av insatsvaror och service bidrar också jordbruket till sysselsättning i andra näringar. Analyser som bygger på totalsiffror för riket ger därför en mycket ofullständig bild av jordbrukets roll för sysselsättningen och samhällsekonomin.

En begränsning av åkerarealen skulle hårdast drabba de redan glesbefolkade delarna av södra Svealand och Götalands skogs- och mellanbygder. Detta gäller under förutsättning att Norrlandsstödet vidmakthålls. I annat fall skulle självfallet större delen av åkerjorden i dessa delar av landet slås ut först.

Jordbruket – miljö och resurshushållning

Åkermarkens kvalitet skall bevaras och om möjligt förbättras. Det är särskilt viktigt att skydda marken mot sådan försämring som inte kan rättas till i efterhand och som kan bli bestående för århundraden eller årtusenden. Vi måste utgå från att marken skall kunna odlas under tusentals år fram över.

Sådan obotlig kvalitetsförsämring kan orsakas av att marken förorenas med metaller. Halterna av kadmium och många andra metaller ökar för närvarande i våra jordar, inte bara i dem som gödslas med slam. Denna utveckling måste brytas. Förorenat slam får ej användas som gödselmedel.

Marken kan också förstöras genom erosion. Erosion förekommer även i Sverige, bl. a. i Skåne och på Öland. Erosionen måste hejdas så att dessa jordar kan brukas ännu om 1000 år.

Jordbrukets positiva miljöeffekter

Ett småskaligt familj jordbruk och att hela åkerarealen brukas är den bästa garantin för att behålla ett vackert och omväxlande landskap i framtiden.

Det öppna landskapet värdesätts i dag av allt fler. Människans intresse för maten, friluftsliv och meningsfull fritid spelar här stor roll. Med vikande lönsamhet och minskad nötkreatursproduktion blir det svårt att få tillräckliga anslag för manuell röjning av naturvårdsområden. Det billigaste sättet är sannolikt betande djur i kombination med mjölk- och köttproduktion, även om detta leder till export till lågt pris. En möjlighet är även att samhällsorganen och markägarna/bönderna samverkar genom att naturvårdsavtal upprättas mellan dessa. Detta skulle ge en effektiv naturvård och en viss inkomst till markägarna.

Ur nationalekonomisk synpunkt är det i allmänhet mera fördelaktigt med ett stöd som är knutet till en viss produktion. Även om denna marginalproduktion måste avsättas till lågt pris skall detta ses mot bakgrund av att den nationalekonomiska kostnaden i stort sett är obefintlig.

Jordbruksproduktionens miljörisker

Jordbruket påverkar också sin omgivning genom att kväveföreningar avges till grundvatten, ytvatten och luft, att fosfor sprids till ytvatten, att bekämpningsmedel sprids till omgivningen. Denna påverkan kan inte helt undvikas men måste minskas kraftigt. Det är särskilt viktigt att läckaget av kväveföreningar från jordbruket minskas.

Vi anser att användningen av kemiska bekämpningsmedel inom jordbruk och livsmedelshandling skall minskas. Detta kan ske genom att man går över till andra grödor, andra sorter och/eller andra metoder inom jordbruket, vilka leder till att behovet av kemisk bekämpning minskas eller bortfaller. Intensifierad forskning i denna riktning måste stimuleras. Åtgärder mot överanvändning av kemiska bekämpningsmedel kan och bör dock vidtas redan nu.

Vi förelägger förslag om detta i annat sammanhang.

Familjelantbruk – levande landsbygd

Principen att familjelantbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket måste alltså gälla. Den nuvarande jordförvärvslagstiftningen är också inriktad på uppbyggandet och vidmakthållandet av familjeföretag. För många bygder är det naturligt och nödvändigt att jordbruksföretagen byggs upp med utgångspunkten kombination av jord och skog.

Deltidsjordbruk i kombination med annan verksamhet såsom hantverk, service eller anställning blir allt vanligare. Sådana jordbruk bör kunna betraktas som familj jordbruk. Detta är viktigt för att säkerställa en levande landsbygd med tillräckligt befolkningsunderlag för affärer, skolor och annan service. Många människor strävar i dag efter att få etablera sig som deltids- eller fritidslantbrukare av rena trivsel- och livsmiljöskäl. Ett viktigt krav är emellertid att den som får förvärva en jordbruksfastighet också bosätter sig permanent på fastigheten och brukar den.

I jordförvärvslagen ges möjlighet att ta regionalpolitiska hänsyn vid prövningen. Tyvärr utnyttjas denna möjlighet alltför snävt. Denna snäva syn har även kommit till uttryck i strukturutredningens betänkande, vilket centerpartiet kritiserat.

I den översyn av jordförvärvslagen som nu övervägs bör man pröva om det genom komplettering av lagen eller dess tillämpningsföreskrifter går att förstärka förutsättningarna för förvärv och innehav av kombinations-, deltids- och fritidsjordbruk enligt bo-brukar-principen i syfte att slå vakt om en levande landsbygd och för att tillgodose de människor som önskar att bosätta och etablera sig på landsbygden.

Lönsamhetsförbättring – eller nedläggning

Den nuvarande ekonomiska situationen för jordbruket är ohållbar. Grovt förenklat skulle man kunna säga att ett välkött jordbruk oftast inte kan ta ut lön för mer än halva den insatta arbetstiden och inte heller ger ränta för mer än halva det investerade kapitalet. För något större, välrationaliserade enheter med stor andel lånat kapital och där brukaren är beroende av en ordentlig inkomst för sin och familjens försörjning är denna situation direkt krisartad. För det något mindre familjejordbruket med en äldre brukare och med mindre lånat kapital innebär situationen en stor lågbetald arbetsinsats ofta med stort tvång och få fridagar och små möjligheter till förbättringar och reinvesteringar.

Om inga åtgärder vidtas måste stora delar av den svenska åkerarealen överges. Jordbrukarna har inte som grupp råd att ensamma svara för att hålla den areal brukad och öppen som inte behövs för svensk livsmedelskonsumtion. Samtliga riksdagspartier har uttalat sig för att all åker skall användas, men vem tar på sig ansvar och kostnader? Den socialdemokratiska regeringen gör det uppenbarligen inte!

Vi återkommer i särskild motion till denna fråga.

Produktionsmedelskostnader

Eftersom jordbrukarens inkomst endast är en liten del av de totala intäkterna i jordbruket innebär en begränsad höjning av produktionskostnaderna en mångdubbelt större urholkning av inkomsterna. Detta är speciellt märkbart vid de större intensiva familjejordbruket med hög omsättning och där mycket stor del av bruttot går åt till insatsvaror och kapitalkostnader.

Vi anser att en återgång bör ske till ett kompensationsystem baserat på förändringar i PM-index och den faktiska kostnadsutvecklingen inom berörd livsmedelsindustri. Systemet med s. k. obundna överläggningar ger ingen stadga. Det är nonsens att hävda att systemet kan vara till fördel för både producenter och konsumenter. Antingen får lantbrukarna full kostnadskompensation eller också får man det inte.

Kapitalkostnaden i jordbruket har under den senaste 10-årsperioden stigit dramatiskt. Det mycket höga ränteläge vi har i Sverige sedan sent

1970-tal drabbar särskilt hårt en näring som arbetar med stora långsiktiga investeringar i mark och byggnader. Då kapitalbehovet ofta är 1–2 milj. kr. per sysselsatt och en förräntning runt 5% länge bedömts som "god" är det lätt att förstå att det är så gott som omöjligt för jordbrukare med sen etablering/utökning/investering att bära denna kostnad.

Det är viktigt att den ekonomiska politiken förs på ett sådant sätt att det ges möjligheter att rejält sänka räntan. Centerpartiets inriktning för att begränsa budgetunderskott och inflationstryck har bl. a. detta syfte. Men det gäller också att nå mera direkta lösningar för de hårdast utsatta jordbrukarna. Härvid är det viktigt att hypotekslåneinstitutet kan fungera väl och i tillräcklig utsträckning ställa lån till rimliga villkor till näringens förfogande. Detta är dock en åtgärd av mera långsiktig karaktär. För de mera näraliggande problemen bör regeringen snarast för riksdagen redovisa förslag till lösning.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om utvecklingen av konsumtionsutbildningen i vid mening för att tillgodose god matkvalitet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande storkök,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om en decentraliserad samhällsstrukturens betydelse för att upprätthålla en god matkvalitet och folkhälsa,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande krav på att import skall förbjudas av livsmedel, vilka producerats på ett i Sverige förbjudet sätt,

5. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av konsekvenserna vid skilda tekniska alternativ att minska skattebelastningen på baslivsmedel,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående jordbrukspolitikens inriktning,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att förorenat slam ej får användas som gödselmedel,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående minskning av jordbrukets negativa miljöpåverkan,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående åkermarkens uthålliga produktionsförmåga,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändringar i jordförvärvslagen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en satsning på export av livsmedel,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om produktion av energi- och industrivaror i jordbruket,

Mot 1985/86
Jo276

13. att riksdagen beslutar att en återgång bör ske till ett kompensationsystem baserat på PM-index,

[14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av lantbrukslån,¹]

[15. att riksdagen hos regeringen begär förslag för att lösa de akuta kapitalkostnadsproblemen i jordbruket.¹]

Stockholm den 27 januari 1986

Karin Söder (c)

Anders Dahlgren (c)

Nils G. Åsling (c)

Kjell A. Mattsson (c)

Gunilla André (c)

Karl-Erik Olsson (c)

Gunnar Björk (c)
i Gävle

Olof Johansson (c)

Gunnel Jonäng (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Britta Hammarbacken (c)

P.-O. Eriksson (c)

¹ 1985/86: Fi 732.